

Η ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

Δημητριάδου Δ. Μαρίνα*

MSc Θεολόγος (ΠΕ01)
MSc Κλινική ψυχολόγος, Υπ. Διδάκτωρ Ε.Α.Π - Πάτρα

Περίληψη:

Στην ανά χείρας εργασία επιχειρούμε να προσεγγίσουμε το θέμα της παραχώρησης του Αυτονόμου και Αυτοκεφάλου καθεστώτος της Σερβικής Εκκλησίας σε σχέση με την κανονικότητά αυτής. Το ερώτημα που μας απασχόλησε ήταν κατά πόσον παραχωρήθηκε κανονικά στην Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία το καθεστώς του Αυτονόμου και του Αυτοκεφάλου καθεστώτος.

Η μελέτη μας βασίζεται πρωταρχικώς στους Πατριαρχικούς και Συνοδικούς Τόμους της Σερβικής Εκκλησίας (του 1831 και 1879 αντίστοιχα) και δευτερευόντως σε σχετική με το θέμα μας βιβλιογραφία, ξεκινώντας με τον εννοιολογικό προσδιορισμό των όρων «Αυτοκέφαλο» και «Αυτονομία» των Εκκλησιών.

Ειδικότερα, αναλαμβάνουμε να προσεγγίσουμε το προς διερεύνηση θέμα μέσα από την μελέτη των σημαντικότερων παραμέτρων των προαναφερθέντων Τόμων, τα οποία αφορούν στη χορήγηση, την αναγνώριση των δικαιωμάτων αλλά και των καθηκόντων που απορρέουν από κάθε Τόμο σχετικά με την Εκκλησία της Σερβίας.

Μέσα από την διερεύνηση του θέματός μας αναδείξαμε επίσης και τον ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο υπό εξέταση θέμα, το οποίο εφαρμόζοντας την θεμελιώδη κανονική αρχή του εξασφάλισε την νομοκανονική υπόσταση των Μητροπόλεων του Βαλκανικού χώρου μετά την απελευθέρωσή τους από τον Οθωμανικό ζυγό κατά τους Βαλκανικούς πολέμους, μετά την επίτευξη και της εθνικής ανεξαρτησίας τους. Τονίζουμε, προσέτι, ότι στην Ορθόδοξη Εκκλησία οι λαοί της Βαλκανικής διατήρησαν αλώβητα τα εθνικά και φυλετικά γνωρίσματα τους, ώστε να μπορέσουν κατά τον 19^ο αιώνα να διεκδικήσουν την εθνική αυτοτέλεια και ανεξαρτησία τους.

Article info:

Received: October 25, 2022
Corrected: December 11, 2022
Accepted: February 3, 2023

Λέξεις Κλειδιά:

ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ,
ΑΥΤΟΝΟΜΟ,
ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟ,
ΣΕΡΒΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ.

ΟΙ ΟΡΟΙ «ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟ» ΚΑΙ «ΑΥΤΟΝΟΜΟ» ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη Εκκλησιολογία, η «Αυτοκεφαλία» ορίζεται ως η βασική κανονική αρχή της οργάνωσης και λειτουργίας της Εκκλησίας.¹ Βάσει αυτής της αρχής χορηγείται στην Εκκλησία μιας συγκεκριμένης περιοχής, μίας «κατά τόπον Εκκλησίας», το κανονικό δικαίωμα να ρυθμίζει, άνευ εξωτερικών παρεμβάσεων, την εσωτερική λειτουργία της.² Παράλληλα, εκφράζει και προσδιορίζει μια διοικητική εκκλησιαστική δικαιοδοσία.³

Το θέμα του αυτοκεφάλου είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την γένεση του Συνοδικού Θεσμού,⁴ ο οποίος, κατά τον Ι. Ζηζιούλα⁵ αλλά και άλλους ορθόδοξους μελετητές και ιστορικούς,⁶ θεωρείται ο κορμός της διοίκησης και της κανονικής δομής της Εκκλησίας.⁷ Κανονολόγοι και ιστορικοί τονίζουν την υψηλή εκκλησιολογική σημασία του, εφόσον δια του προσώπου του επισκόπου υπερβαίνεται κάθε έννοια τοπικισμού, ενώ θεμελιώνεται η αυτονομία των τοπικών Εκκλησιών αλλά όχι μονίμως και το αυτοκέφαλο.⁸

Κατά τον καθηγητή Βλ. Φειδά, η ταυτότητα του Σώματος του Χριστού της κάθε τοπικής Εκκλησίας των πρώτων αιώνων, την οποία μάλιστα χαρακτηρίζει ως «ταυτότητα πνευματικής εμπειρίας», υπό τον επίσκοπο ως «κεφαλή» του ορατού σώματος της τοπικής Εκκλησίας, είναι εκείνη που θεμελίωσε τη συνείδηση «αυτονομίας» της κάθε τοπικής Εκκλησίας.⁹ Η αυτονομία βέβαια αυτή ουδόλως σημαίνει ότι η Εκκλησία αποκόπτεται από την καθόλου Εκκλησία αλλά ότι αποτελεί μια ενιαία εκκλησιαστική διοίκηση και καθορίζει τα της εκλογής, χειροτονίας και δίκης των επισκόπων ενώ ρυθμίζει όλα τα εκκλησιαστικά θέματα ευρισκόμενα μονίμως σε στενή σχέση με την Μητέρα των Εκκλησιών, το Οικουμενικό Πατριαρχείο.¹⁰

Η ανακήρυξη μιας τοπικής Εκκλησίας σε αυτοκέφαλη είναι, κατά τον Μητροπολίτη Τυρολόης και Σερεντίου Παντελεήμονα Ροδόπουλο, καθαρά εκκλησιαστική διαδικασία.¹¹ Χορηγείται δε το «αυτοκέφαλο» αυστηρά από την αρμόδια εκκλησιαστική Αρχή για λόγους ποιμαντικούς του πληρώματός της. Κανονικό όργανο για την ανακήρυξη ή κανονική αναγνώριση μιας τοπικής εκκλησίας ως αυτοκέφαλης ήταν αρχικώς η Οικουμενική Σύνοδος, το δικαίωμα της οποίας περιήλθε αργότερα στον χώρο της Ανατολής στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.¹² Σύμφωνα με την καθιερωθείσα από το Κανονικό Δίκαιο πρακτική, η παραχώρηση του «Αυτοκέφαλου» σε μία εκκλησιαστική περιφέρεια υπάγεται στην αρμοδιότητα της Συνόδου των Επισκόπων.¹³

1 Καλογήρου 1959, 483.

2 Παπαθωμάς, blogs.auth.gr.

3 Parathomas 2000, 18-19. Συναφώς βλ. Τσιρέλης 2013, 26.

4 Καλογήρου 1959, 487.

5 Ζηζιούλας 2009, 5-41.

6 Σταυρίδης 1986, 19, 22-23.

7 Φειδάς 2004, 10.

8 Φειδάς 1979, 8.

9 Φειδάς 1979, 8.

10 Βλάχος, μητρ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου 2002, 142.

11 Ροδόπουλος 2008, 303.

12 Ροδόπουλος 2008, 300.

13 Βαβούσκος 2007, 101. Συναφώς βλ. Τσιρέλης 2013, 31.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι ο σκοπός του Αυτοκέφαλου είναι να υπηρετεί την ενότητα τόσο της τοπικής Εκκλησίας όσο και του Οικουμενικού Πατριαρχείου δια της ορθής πίστης και αγάπης.¹⁴ Χαρακτηριστικοί είναι, επ' αυτού, οι λόγοι του Γ. Παπαθωμά ότι «η Αυτοκεφαλία έχει ταυτόχρονα το διττό χαρακτηριστικό στην υιοθέτησή της: παρέχει εκκλησιαστική ετερότητα στους λαούς και εξασφαλίζει, μέσα σε αυτήν την επελθούσα διάκριση, εκκλησιαστική κοινωνία λαών».¹⁵ Οποιαδήποτε απόκλιση από τις θεμελιώδεις κανονικές αρχές όσον αφορά στο «Αυτοκέφαλο» και το «Αυτόνομο» μιας τοπικής Εκκλησίας θεωρείται αντικανονική και δύναται να επιφέρει αρνητικές συνέπειες στο σώμα της Εκκλησίας.¹⁶

Εκτός από τον θεσμό του «Αυτοκέφαλου», στους διοικητικούς θεσμούς της Εκκλησίας υπάγεται και ο θεσμός του «Αυτόνομου». Ο θεσμός του «Αυτόνομου» αναφέρεται στο καθεστώς, κατά κανονικόν τρόπο, της σχετικής ή μερικής ανεξαρτησίας ενός εκκλησιαστικού τμήματος από την δικαιοδοσία της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας στην οποία αναφέρεται.¹⁷ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την εφαρμογή του θεσμού διαμορφώθηκαν ορισμένες βαθμίδες εξάρτησης που αφορούν στις σχέσεις της Αυτόνομου προς την Αυτοκέφαλο Εκκλησία,¹⁸ ενώ σε κάθε περίπτωση η Αυτόνομος Εκκλησία διατηρεί τους πνευματικούς δεσμούς με την Αυτοκέφαλη Εκκλησία από την δικαιοδοσία της οποίας αποσπάστηκε¹⁹ και στην οποία συνεχίζει να ανήκει και να αναφέρεται κανονικώς.²⁰

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι στην περίπτωση του «Αυτόνομου» η κανονική δικαιοδοσία για την εκκίνηση και διεκπεραίωση της διαδικασίας ανήκει στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία προς την οποία αναφέρεται η Αυτόνομη Εκκλησία,²¹ η οποία (Αυτοκέφαλος) δια της Συνόδου της αξιολογεί το αίτημα περί Αυτονομίας και αποφασίζει για την απόδοση ή μη του αιτήματος αυτού.²²

Τόσο το «Αυτόνομο» όσο και το «Αυτοκέφαλο» ως θεσμοί διοικήσεως της Εκκλησίας απορρέουν από την εκκλησιολογική διδασκαλία περί τοπικής Εκκλησίας και εφαρμόζονται στο πλαίσιο «της αλληλοπεριχώρησης της τοπικότητας και της οικουμενικότητας»²³ χωρίς να διαταράσσεται η ενότητα της καθόλου Εκκλησίας, καθόσον τόσο η κανονική παράδοση όσο και η εκκλησιαστική πράξη αποτελούσαν πάντοτε και παραμένουν τα «αμετάβλητα και σταθερά κριτήρια για την εύρυθμη λειτουργία των διορθόδοξων σχέσεων».²⁴ Στο σημείο αυτό αποδεικνύεται ως σκόπιμο να διακρίνουμε την βασική διαφορά μεταξύ των δύο θεσμών.

14 Nistor 2016, 17.

15 Παπαθωμάς, blogs.auth.gr.

16 Φειδάς 1979, 7.

17 Νικολακάκης 2015, 211.

18 Νικολακάκης 2015, 211.

19 Νικολακάκης 2015, 210.

20 Κατερέλλος, επίσκ. Αβύδου 2016, 112.

21 Βαβούσκος 2016, 216. Την διαδικασία αυτήν ακολούθησαν, σύμφωνα με τον Α. Βαβούσκο, όλες οι νυν Αυτοκέφαλες Ορθόδοξες Εκκλησίες αυτοβούλως και ελευθέρως, δίχως ουδεμία πίεση ή απόπειρα χειραγωγήσεως της βουλήσεώς τους.

22 Βαβούσκος, Λιάντας 2014, 71.

23 Νικολακάκης 2015, 212.

24 Βαβούσκος, Λιάντας 2014, 68.

Η Αυτόνομη Εκκλησία παραλαμβάνει και ανανεώνει διαρκώς την νομοθεσία της από την μητέρα- Εκκλησία επί τη βάσει της οποίας διοικείται ενώ η Αυτοκέφαλη έχει δική της νομοθεσία και νομοθετική πηγή. Η Αυτόνομη Εκκλησία αυτοκυβερνάται μεν αλλά έχει την αναφορά της στην κυρίαρχη μητέρα-Εκκλησία. Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία πρέπει να έχει Αποστολική Διαδοχή και να μπορεί να εκλέγει μόνη της τους επισκόπους χωρίς έξωθεν βοήθεια.²⁵

1. Η παραχώρηση του καθεστώτος αυτόνομου και αυτοκέφαλου της Σερβικής Εκκλησίας και η κανονικότητά αυτού.

Στην παρούσα ενότητα θα εξετάσουμε την περίπτωση του καθεστώτος του αυτόνομου (1831) και αυτοκέφαλου (1879) της Σερβικής Εκκλησίας, δίδοντας έμφαση στην κανονικότητα της παραχώρησής τους.

Κατά την μελέτη περιπτώσεων παραχώρησης του αυτοκέφαλου σε μία Εκκλησία ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δίδεται στον χρόνο κατά τον οποίο πραγματοποιήθηκε η προαγωγή, διότι βασική προϋπόθεση για την κατανόηση του νοήματος του αυτοκεφάλου αποτελεί η μέχρι τη στιγμή εκείνη πράξη της μητέρας Εκκλησίας.²⁶ Στην περίπτωση της Σερβικής Εκκλησίας η μητέρα Εκκλησία που δίδει την προαγωγή είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Είναι, ως εκ τούτου, ιδιαίτερα σημαντικό να εξετάσουμε ποιες είναι οι αντιλήψεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου περί αυτοκεφάλου την εποχή της περίπτωσης του αυτοκέφαλου της Σερβικής Εκκλησίας, αφού λάβουμε υπόψη μας βεβαίως το ιστορικοπολιτικό πλαίσιο της εποχής στην Σερβία.

Κατά τη διάρκεια των ένοπλων εξεγέρσεων των Σέρβων κατά της Οθωμανικής κυριαρχίας²⁷ οι Σέρβοι κατορθώνουν ώστε η χώρα τους να αναγνωρισθεί το 1817 ως ηγεμονία υποτελής στην Τουρκία.²⁸ Τα ηνία αναλαμβάνει ο Miloš Obrenović, ο οποίος στην ανάληψη των διπλωματικών αγώνων του για την αυτονομία της χώρας του εργάζεται άοκνα και για την εξυγίανση της Σερβικής Εκκλησίας.²⁹ Η νέα πολιτική κατάσταση της χώρας υποχρεώνει το Οικουμενικό Πατριαρχείο να δεχτεί τους όρους του Χάτι Σέριφ της Υψηλής Πύλης του 1830.³⁰ Το συγκεκριμένο διάταγμα- με βάση το οποίο, όπως επισημαίνει ο καθηγητής Γ. Ν. Λόης, «ρυθμιζόταν η νομική θέση και η δημόσια ζωή μιας συγκεκριμένης επαρχίας»³¹ παραχωρούσε, παράλληλα με την πολιτική, και θρησκευτική εξουσία στους Σέρβους.³² Επί τη βάσει αυτού οι μητροπολίτες και επίσκοποι της χώρας εκλέγονται στο εφεξής από τον λαό και μόνο η χειροτονία

25 Τσιρέλης 2013, 28.

26 Ταρνανίδης 1982, 36.

27 Λόης 2011, 261. Σύμφωνα με τον καθηγητή, κατά τον 18° αιώνα η ρήξη ανάμεσα στους Οθωμανούς και στη σερβική εκκλησιαστική και πολιτική ηγεσία διευρύνονταν και η ευκαιρία για εξέγερση εναντίον των Οθωμανών δόθηκε με το κάλεσμα για επανάσταση από τον Αυστριακό αυτοκράτορα Λεοπόλδο τον Α', ο οποίος ξεσήκωσε όλους τους Χριστιανούς των Βαλκανίων να επαναστατήσουν κατά των Οθωμανών, έναντι ισχυρών ανταλλαγμάτων.

28 Αγγελόπουλος 1984, 5.

29 Ταρνανίδης 1982, 102.

30 Φειδάς 2014, 481.

31 Λόης, <https://www.antibaro.gr/article/3553>.

32 Παπαδάκη, users.sch.gr.

τους θα γίνεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.³³ Με βάση την νέα κατάσταση της χώρας, γίνεται φανερό ότι η νέα τάξη πραγμάτων στην πολιτική σκηνή της χώρας θα επιφέρει αναταράξεις και στην εκκλησιαστική ζωή αυτής. Η πολιτική αυτονομία μοιάζει να προετοιμάζει το έδαφος και για την θρησκευτική αυτονομία της Σερβικής Εκκλησίας. Πράγματι, τον επόμενο χρόνο στην Κωνσταντινούπολη αμέσως μετά την χειροτονία των αρχιμανδριτών Μελέτιου και Νικηφόρου ακολούθησε και η ανακήρυξη της Σερβικής Εκκλησίας σε αυτόνομη με την υπογραφή του σχετικού Συνοδικού Τόμου από τον Πατριάρχη Κωνσταντίνο τον Α΄, τον Αύγουστο του 1831.³⁴

Η Σερβική Εκκλησία, παράλληλα με την πολιτική ανεξαρτησία της χώρας, επιθυμεί αυτονομία. Υποβάλλει αιτιολογημένο αίτημα αυτονομίας και, εφόσον διαθέτει τις αναγκαίες εκκλησιαστικές και ποιμαντικές προϋποθέσεις, που εν τω μεταξύ και εξ αιτίας των ιστορικοκοινωνικών εξελίξεων έχουν προκύψει, το αίτημα γίνεται δεκτό από την Μητέρα Εκκλησία. Διατηρεί βέβαια την εξάρτησή της από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αφού ο μητροπολίτης υποχρεώνεται, βάσει των όρων του Συνοδικού Τόμου, να μνημονεύει τον Οικουμενικό Πατριάρχη. Βέβαια, και στο σημείο αυτό θα συμφωνήσουμε με την άποψη του καθηγητή Ι. Ταρνανίδη, ότι η τυπική αυτή εξάρτηση της Σερβικής Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν περιόριζε την αυτονομία της, αφού μάλλον πρόκειται για μια ουσιαστική αυτονομία αν λάβουμε υπόψη μας ότι ο όρος για την μνημόνευση του Πατριάρχη δεν αποτελούσε ουσιαστική δέσμευση. Άλλωστε, ο προκαθήμενος του Πατριαρχικού Θρόνου ανεγνώριζε υποχρεωτικώς τον εκλεγμένο από τον σερβικό λαό μητροπολίτη.³⁵

Την αυτονομία του Σερβικού κράτους και της Σερβικής Εκκλησίας, αυτονομία που διήρκεσε περίπου ήμισυ αιώνα, διαδέχονται αλλαγές στην πολιτική ζωή της χώρας εξ αιτίας της συνθήκης του Βερολίνου (1879). Η τελευταία αναγνωρίζει την ανεξαρτησία της Σερβίας και διευρύνει τα σύνορα της χώρας.³⁶ Η εξέλιξη αυτή ανοίγει μια καινούργια σελίδα στην ιστορία της Σερβίας, η οποία εισέρχεται έτσι δυναμικά σε μια περίοδο αναδιοργάνωσης και ανάπτυξης, πολιτικής και εκκλησιαστικής, γεγονός που της επιτρέπει να διεκδικήσει δυναμικά έναν ισχυρό ρόλο στα βαλκανικά πράγματα κατά τον 20^ο αιώνα.³⁷ Πράγματι, τα νέα δεδομένα στον πολιτικό βίο δημιουργούν νέες προϋποθέσεις και για την Εκκλησία. Ορθώς επισημαίνει, στο σημείο αυτό, η Ζ. Καραμήτρου ότι η αφύπνιση της εθνικής συνείδησης του σερβικού λαού επέδρασε καταλυτικά στην εκκλησιαστική διοίκηση του.³⁸ Ευνοϊκός παράγων για τις νέες εκκλησιαστικές εξελίξεις, έξω από τις προαναφερθείσες συγκυρίες, αποτελεί και η δυναμική προσωπικότητα του μητροπολίτη Βελιγραδίου Μιχαήλ Γιοβάνοβιτς, ο οποίος ευρισκόμενος σε ένα κλίμα παρεμβάσεων στα εκκλησιαστικά θέματα από την πλευρά της πολιτείας δίδει αγώνα για την προστασία της εσωτερικής ζωής της Εκκλησίας.³⁹

33 Ταρνανίδης 1982, 103.

34 Αγγελόπουλος 1984, 55.

35 Ταρνανίδης 1982, 103.

36 Λόης, www.symbole.gr.

37 Ευαγγέλου, <http://blogs.ath.gr>.

38 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

39 Ταρνανίδης 1982, 104.

Παράλληλα, ο ίδιος αγωνίζεται για την αναμόρφωση του κλήρου και της πνευματικής ζωής της Εκκλησίας. Άξιο υποσημείωσης είναι ότι ένα από τα κορυφαία πνευματικά επιτεύγματά του κατά την περίοδο της ηγεσίας του απετέλεσε η ανακήρυξη της Σερβικής Εκκλησίας σε αυτοκέφαλη.⁴⁰

Το αίτημα για αυτοκεφαλία της Σερβικής Εκκλησίας έρχεται σαν φυσικό επακόλουθο των εξελίξεων, πολιτικών και γεωγραφικών, της εποχής αυτής. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο, να σημειώσουμε ότι οι συνθήκες της περιόδου που μελετούμε, κυρίως οι πολιτικοκοινωνικές, που αφορούν στην μετά την συνθήκη του Βερολίνου εποχή, ήταν αναμφισβήτως ευνοϊκές και ώριμες για το αίτημα της αυτοκεφαλίας της Σερβικής Εκκλησίας.⁴¹ Θα πρέπει, όμως, να υπογραμμίσουμε ότι καθοριστικόν ρόλο διεδραμάτισε παράλληλα με τα προαναφερθέντα και η προσωπικότητα του ικανότατου ιεράρχη Μιχαήλ σε συνδυασμόν και με την προσωπικότητα του πατριάρχη του Οικουμενικού Θρόνου Ιωακείμ Γ΄.⁴² Ο πατριάρχης έχοντας ευρεία μόρφωση και ιδία αντίληψη της κατάστασης στα Βαλκάνια τρέφει φιλικά προς τους Σλάβους αισθήματα.⁴³ Ο Ιωακείμ Γ΄ δεν διστάζει να λάβει αποφάσεις για την χειραφέτηση των διαφόρων εκκλησιαστικών κέντρων. Ορθώς ο Ι. Ταρνανίδης χαρακτηρίζει τον Πατριάρχη Ιωακείμ Γ΄ ως πνεύμα «φιλελεύθερο και δημοκρατικό»,⁴⁴ και ο Γ.Ν. Λόης ως γνώστη της επικρατούσας κατάστασης στην περιοχή του Αίμου αλλά και πρόθυμο να συνδράμει στα εκκλησιαστικά ζητήματα,⁴⁵ εκτίμηση που συμεριζόμεθα απόλυτα. Στο πλαίσιο αυτών των αντιλήψεων και συναισθημάτων του, το αίτημα των Σέρβων για αυτοκεφαλία τον βρίσκει εντελώς σύμφωνο. Είναι σημαντικό, στην εδώ συνάφεια να αναφέρουμε την πληροφορία (την οποία μας παρέχει ο καθηγητής Γ. Ν. Λόης στο έργο του «Ο Πατριάρχης των Σέρβων Γερμανός. Βίος-Δράση (1958—1990)») του ιστορικού αρχιμανδρίτη Νικηφόρου Ντούτσιτσα ότι οι σχέσεις της Σερβικής Εκκλησίας με το Πατριαρχείο ήταν την εποχή αυτή άριστες και ότι ο Πατριάρχης συνέτεινε κατά πολύ στην ικανοποίηση του αιτήματος των Σέρβων.⁴⁶

Η χορήγηση τόσο του αυτόνομου όσο και του αυτοκέφαλου της Σερβικής Εκκλησίας έγινε σύμφωνα με το κανονικό δίκαιο. Οι νέες γεωγραφικές και πολιτικές συνθήκες που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα της ανεξαρτησίας της Σερβίας και της διεύρυνσης των ορίων της χώρας, διαμορφώνουν και τις ανάλογες συνθήκες ανάγκης ανανέωσης στα εκκλησιαστικά ζητήματα του Σερβικού λαού. Το αίτημα, λοιπόν, για αυτονομία και εν συνεχεία για αυτοκεφαλία έρχεται ως φυσικό επακόλουθο των ανωτέρω εξελίξεων.⁴⁷ Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ανταποκρίνεται θετικά στα αιτιολογημένα αιτήματα της Σερβικής Εκκλησίας, ασκώντας τα ειδικά προνόμιά του, ένα από τα οποία είναι και το χορηγείν του «Αυτοκέφαλου», όπως μαρτυρείται στην παράδοση της Εκκλησίας.⁴⁸

40 Αγγελόπουλος 1984, 57.

41 Ευαγγέλου, <http://blogs.auth.gr>.

42 Λόης 2016, 6.

43 Ταρνανίδης 1982, 106.

44 Ταρνανίδης 1982, 107.

45 Λόης 2016, 6.

46 Λόης 2006, 32.

47 Λόης 2017, 495-497.

48 Νικολακάκης 2015, 208.

Είναι γεγονός ότι η πολύχρονη κατοχή της Σερβίας από αλλόθρησκους, και μάλιστα Μουσουλμάνους, είχε οδηγήσει την εκκλησιαστική ζωή σε πραγματικό διοικητικό και ηθικό μαρασμό.⁴⁹ Η αποδιοργάνωση, η στρεβλή εικόνα του ορθού που παρεδίδετο από γενεά σε γενεά, η καταρράκωση της παράδοσης, όλα απόρροια της μακροχρόνιας υποταγής στην Οθωμανική κυριαρχία, έβρισκε την Εκκλησία του σερβικού λαού σε κατάσταση τραγική. Αναμενόμενο ήταν, λοιπόν, ο λαός και η εκκλησιαστική ηγεσία των Σέρβων να ποθούν μια « καινούργια», απηλλαγμένη από τα δεινά και την εξάρτηση του παρελθόντος Εκκλησία. Μια Εκκλησία που να μην ανακαλεί στη μνήμη σε τίποτα τα παλαιά, αλλά ανακαινισμένη και ανεξάρτητη να υπηρετεί την νέα τάξη πραγμάτων.⁵⁰ Όντως, τόσο τα ιστορικά δρώμενα όσο και τα αποτελέσματα αυτών καταδεικνύουν ότι η διεκδίκηση της εθνικής ταυτότητάς του σερβικού λαού επεκτάθηκε και στον χώρο της Εκκλησίας. Είναι, εδώ, άξιο υποσημείωσης ότι ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην διατήρηση της ορθοδόξου ενότητας μεταξύ των Εκκλησιών και στην περίπτωση της παραχώρησης της εκκλησιαστικής αυτονομίας στην Σερβική Εκκλησία ήταν καθοριστικός. Άξια, επίσης, μνημόνευσης στην συνάφεια αυτή είναι η επισήμανση του Γ.Ν. Λόη ότι ο μητροπολίτης Σπυριδών- και κατοπινός πατριάρχης, η ενθρόνιση του οποίου τοποθετείται περί το έτος 1379/1380 - ήταν αυτός που συνέβαλε, ώστε οι Σέρβοι να έλθουν εγγύτερα με το πατριαρχείο Κων/πόλεως ενθαρρύνοντας όχι μόνο τις σχέσεις του με Αυτό αλλά προσφέροντας γενικότερα αναζωογόνηση της εκκλησιαστικής ζωής. Καθοριστική ήταν επίσης, κατά τον ίδιο, και η συμβολή του στην πνευματική αναγέννηση της Σερβίας στις βόρειες περιοχές. Λόγω των ικανοτήτων του, για την εκλογή του στη θέση του προκαθημένου της σερβικής Εκκλησίας, συνέβαλε ο ηγεμόνας Λάζαρος, ο οποίος και τον συνεβουλεύετο πολλάκις.⁵¹

Χωρίς να παραθεωρείται το ότι «την επιτυχία της απόκτησης του αυτοκεφάλου καθεστώτος για την Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία υποβοήθησαν και ορισμένα επιπλέον γεγονότα», όπως η ανάγκη των Βυζαντινών να έχουν έναν ορθόδοξο σύμμαχο,⁵² οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην παραχώρηση του αυτοκεφάλου στην Εκκλησία της Σερβίας ήταν σημαντικός και έγινε μέσω της κανονικής οδού.

Πράγματι, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, μολοντί διεπίστωνε ότι συρρικνώνεται η τεράστια δικαιοδοσία του, παρεχώρησε δια της κανονικής οδού το αυτοκέφαλο στις Εκκλησίες των νέων χωρών της Βαλκανικής. Αντέδρασε δε μόνον σε περιπτώσεις προσβολής της «κανονικής τάξεως και υπερεξάρσεως» εθνοφυλετικών κριτηρίων.⁵³ Να υπογραμμίσουμε, στο σημείο αυτό, την παρατήρηση του καθηγητή Γ. Ν. Λόη ότι η απόκτηση της αυτονομίας αρχικά και του αυτοκεφάλου στη συνέχεια της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας- σε αντίθεση μάλιστα με την στάση άλλων Εκκλησιών της περιοχής του Αίμου- ήταν ομαλή δίχως να προκαλέσει προβλήματα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.⁵⁴

49 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

50 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

51 Λόης 2008, 59.

52 Λόης 2018, 116-117: Ο καθηγητής αναφέρει επ' αυτού: «αφενός, κατά των Λατίνων και, αφετέρου, κατά του ισχυρού ανταγωνισμού από την πλευρά της Ηπείρου», στην οποία (Ηπειρο) ανήκε διοικητικά η Αρχιεπισκοπή Αχρίδος στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της οποίας άνηκε η Εκκλησία της Σερβίας»

53 Οικουμενικόν Πατριαρχείον, <http://www.ec-patr.gr>.

54 Λόης 2006, 238.

2. Τα πιο κεφαλαιώδη σημεία αναφορικά με την χορήγηση, την αναγνώριση των δικαιωμάτων και των καθηκόντων της Σερβικής Εκκλησίας όπως αυτά αναγράφονται στους Πατριαρχικούς Τόμους για το «Αυτόνομον» (1831) και το «Αυτοκέφαλον» (1879) .

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιάσουμε διεξοδικότερα το θέμα της χορήγησης του αυτόνομου (1831) και του αυτοκέφαλου (1879) της Σερβικής Εκκλησίας επί τη βάση των επιμέρους σημείων του καθενός Συνοδικού Τόμου.

Όπως ήδη τονίσαμε, στην προηγούμενη ενότητα, το αρμόδιο κανονικό όργανο να χορηγεί το «Αυτόνομον» και το «Αυτοκέφαλον» σε μια τοπική Εκκλησία είναι η Οικουμενική Σύνοδος ή η Πανορθόδοξη Σύνοδος που δια του «Συνοδικού Τόμου» επικυρώνει την εκκλησιαστική πράξη. Στην περίπτωση του «Αυτονόμου» της Σερβίας, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντίας ο Α΄, ικανοποιώντας το αιτιολογημένο αίτημα της Σερβικής Εκκλησίας για αυτονομία, υπογράφει το 1831 τον «Συνοδικό Τόμο» με τον οποίο κατοχυρώνεται η Εκκλησία της Σερβίας ως αυτόνομη.

Μελετώντας τον σχετικό Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο του 1831, διαπιστώνουμε, καταρχάς, ότι η διαδικασία της χορήγησης του αυτόνομου από τον Οικουμενικό Θρόνο στην περίπτωση της Σερβικής Εκκλησίας, ακολούθησε τον εναρμονισμένο με την παράδοση της Εκκλησίας και την κανονική τάξη δρόμο.⁵⁵ Αφού μελετήθηκαν ενδελεχώς τα αιτήματα της Σερβικής Εκκλησίας, από τη Σύνοδο των Επισκόπων, έγιναν αποδεκτά «επί κοινή συνοδική ακρόασει».⁵⁶

Το γεγονός αυτό κρίνουμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Σερβική Εκκλησία, δεδομένου ότι στον ευρύτερο σλαβικό χώρο άλλες Εκκλησίες ακολούθησαν διαφορετικό δρόμο, τον δρόμο της αυθαιρεσίας και της αυτόβουλης σύστασης μιας ανεξάρτητης Εκκλησίας, όπως στην περίπτωση της Βουλγαρίας αλλά και αλλού.⁵⁷ Εξ αρχής, δε, του εκκλησιαστικού κειμένου επισημαίνεται ότι ο σκοπός της χορήγησης του αυτόνομου από μέρους της Μητέρας Εκκλησίας είναι η ψυχική και η πνευματική ωφέλεια του χριστεπώνυμου σερβικού λαού και η πνευματική ποιμαντορία αυτού.⁵⁸

Κατά την μελέτη των επί μέρους όρων του Τόμου όσον αφορά στην χορήγηση, διακρίνουμε, ειδικότερα, τα κατωτέρω σημεία:

Πρώτον: Η Μητέρα Εκκλησία χορηγεί στην Σερβική Εκκλησία το δικαίωμα να εκλέγονται τόσο οι Μητροπολίτες όσο και οι Επίσκοποι της από το σερβικό ιερατείο και από τον σερβικό λαό. Επίσης, ο μητροπολίτης Σερβίας, ο «πάσης Σερβίας» όπως θα αποκαλείται από τούδε και στο εξής ορίζεται να κατάγεται επίσης από το σερβικό

55 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

56 «Αναγνωσθέντα τοίνυν επί κοινή συνοδική ακρόασει τά διαληφθέντα κεφάλαια, ύπετάγησαν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ἐπικρίσει.....», «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί εσωτερικής διοικητικής αυτονομίας της Σερβικής Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο», Λόγος 2017, 691

57 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

58 «.....γράμμασιν ἐπικυρωτικοίς καί βεβαιωτηρίοις ἀσφαλίζειν τά καλῶς δεδογμένα, καί τούτων μάλιστα ὅσα ὑπό ζήλου θεοφιλοῦς ἐνεργούμενα πραγματεύονται τήν ψυχικήν ὠφέλειαν χριστονύμου λαοῦ, διά προσφόρου ἀρχιερατικῶν προσώπων ἀποκαταστάσεως καί θεαρέστου ποιμαντικῆς ποιμαντορίας.....», Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί εσωτερικής διοικητικής αυτονομίας της Σερβικής Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο», Λόγος 2017, 691

γένος.⁵⁹ Αυτός ο όρος χορήγησης, «χρωματισμένος» με έντονα «εθνικά» χαρακτηριστικά, απηχεί την πολιτική βούληση τόσο του σέρβου ηγεμόνα Miloš όσο και του λαού του. Πράγματι, όπως ορθώς επισημαίνει ο Ι. Ταρνανίδης, η εκλογή και χειροτονία εντόπιων ιεραρχών στην χώρα, αποτέλεσε πρώτη προτεραιότητα της εκκλησιαστικής πολιτικής του ηγεμόνα Miloš στο πλαίσιο των διπλωματικών αγώνων του για την αυτονομία της Σερβίας.⁶⁰ Ο ίδιος καθηγητής εύστοχα τονίζει σε άλλο σημείο του έργου του, ότι ο ηγεμόνας θεωρούσε τον παράγοντα «έθνος» ως έναν από τους ιδιαίτερος σημαντικούς για την χορήγηση του αυτοκέφαλου.⁶¹

Δεύτερον: Σε αναλογία των επιπλέον επαρχιών που απέκτησε το σερβικό κράτος ορίζεται να αυξηθεί και ο αριθμός των αρχιερέων που θα χειροτονούνται στους εκκλησιαστικούς θρόνους της χώρας, η εκλογή των οποίων θα γίνεται από τον ηγεμόνα και τον σερβικό λαό.⁶² Το σημείο περί εμπλοκής της πολιτείας και του λαού στην χειροτονία των ιεραρχών θεωρούμε ότι είναι απόλυτα συμβατό με την νέα τάξη πραγμάτων της εποχής που ήθελε την Εκκλησία να ακολουθεί τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και εξελίξεις της χώρας. Πράγματι, η ιστορική διαδρομή του σερβικού έθνους έδειξε ότι η επίτευξη εδαφικής ακεραιότητας της Σερβίας προκάλεσε και την ανασύσταση της κατακερματισμένης Σερβικής Εκκλησίας την οποία και οδήγησε τελικά στην αυτονομία εν πρώτοις και εν συνεχεία στην αυτοκεφαλία. Η εκκλησιαστική διοίκηση ακολουθεί, έτσι, την πολιτική μεταβολή. Αυτή η εξέλιξη, εξάλλου, είχε παγιωθεί έως τον Θ' αιώνα, όπως μαρτυρεί και ο Φώτιος όταν λέγει: «τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ μάλιστα γε τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατεῖαις καὶ διοικήσεσι συµμεταβάλλεσθαι εἴωθεν».⁶³

Όσον αφορά στις υποχρεώσεις της Σερβικής Εκκλησίας απέναντι στον Οικουμενικό θρόνο, αυτές ορίζονται ως εξής: Πρώτον, η Σερβική Εκκλησία οφείλει να πληρώνει φόρους προς την Μητέρα Εκκλησία σε αναλογία και προς τις νέες επαρχίες που απέκτησε το σερβικό έθνος.⁶⁴ Δεύτερον, η Εκκλησία της Σερβίας οφείλει να μην δημιουργεί χρέη και να πράττει έργα θεάρεστα προς όφελος του σερβικού λαού. Τρίτον, να μνημονεύει το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη, δείχνοντας, κατά αυτόν τον τρόπο, την άμεση σχέση με την Μητέρα Εκκλησία. Τέταρτον, ορίζεται να μην είναι δυνατό οι αρχιερείς και μητροπολίτες να εκπίπτουν του αξιώματός τους χωρίς την συναίνεση

59 «.....ὀριζόμεθα τε καὶ διατάττομεν, ἵνα πρῶτον οἱ μητροπολίται τῶν ἐπαρχιῶν τῆς σερβίας ἐκλέγονται ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ στό ἐξῆς ἐκ τοῦ σερβικοῦ ἱερατείου παρά καὶ ἐκ τοῦ αὐθέντου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου σερβικοῦ λαοῦ.....», «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί εσωτερικής διοικητικής αυτονομίας της Σερβικής Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο», Λόης 2017, 691

60 Ταρνανίδης 1982, 103.

61 Ταρνανίδης 2006, 71.

62 «.....καὶ ἀποδειχθῶσονται καὶ ἄλλαι ἔτι ἐπαρχίαι μία ἢ δύο, χρεῖας τότε γενομένης προσαυξηθῆναι καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχιερέων..... ἔχη ἀποκαταστήσῃ ἐκεῖ νέους ἀρχιερεῖς, ἐκλεχθησομένους ὡσαύτως παρά τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου, καὶ τοῦ σερβικοῦ γένους, κατὰ τὴν περίληψιν», Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος, περί εσωτερικής διοικητικής αυτονομίας της Σερβικής Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο», Λόης 2017, 691

63 Μεταλληνός, users.uoa.gr.

64 «Ἐν ἐκάστη κανονικῇ ἐκλογῇ ἀποκαταστάσεως ἐνὸς μητροπολίτου σερβίας, ὀριζόμεθα, ὅπως προσφέρωνται τῷ κατὰ καιροῦ οἰκουμενικῷ πατριάρχει ἑκατὸν πενήκοντα φλωρία βασιλικά καὶ πάλιν ἐν ἐκάστη ἐκλογῇ ἀποκαταστάσεως ἐνὸς ἐπισκόπου σερβίας προσφέρωνται τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχει ἑκατὸν φλωρία βασιλικά», «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί εσωτερικής διοικητικής αυτονομίας της Σερβικής Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο», Λόης 2017, 691

του Οικουμενικού Πατριάρχη και χωρίς την συναίνεση του σέρβου ηγεμόνα και του λαού.⁶⁵ Όσον αφορά στον τέταρτο όρο του Τόμου που αφορά στην επέμβαση του σέρβου ηγεμόνα, έχουμε να παρατηρήσουμε ότι αυτός ο όρος έχει έναν έντονα νομοκρατικό χαρακτήρα, αναμενόμενον άλλωστε σε μια νομοκρατούσα Πολιτεία, όπως ήταν το σερβικό έθνος. Εύστοχο είναι στο σημείο αυτό το σχόλιο του Ν. Τσιρέλη ότι είναι αξιοσημείωτη η επίδραση των νομικών διατάξεων τόσο της Πολιτείας όσο και του Κανονικού Εκκλησιαστικού Δικαίου για την διαμόρφωση της ιστορίας των διαφόρων λαών αλλά και αντίστροφα είναι ιδιαίτερα σημαντική η επιρροή των ιστορικών εξελίξεων στα εκκλησιαστικά πράγματα.⁶⁶

Σύμφωνα με τον Γ. Ν. Λόη, η χορήγηση του «Αυτοκεφάλου» της Σερβικής Εκκλησίας συνδέεται άμεσα με την ανακήρυξη της Σερβίας σε ανεξάρτητο κράτος μετά τη συνθήκη του Βερολίνου το 1878.⁶⁷ Το γεγονός μάλιστα αυτό της ανεξαρτησίας της χώρας συνέβαλε καθοριστικά, κατά τον Α. Αγγελόπουλο, στην αναγνώριση της Σερβικής Εκκλησίας ως αυτοκέφαλης και πλήρως ανεξάρτητης από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.⁶⁸ Όπως ήταν αναμενόμενο, η ανεξάρτητη πλέον Σερβία και η ιεραρχία της αιτήθηκαν επίσημα την εκκλησιαστική ανεξαρτησία τους. Ο Πατριάρχης Ιωακείμ ο Γ', που βρίσκεται στον Θρόνο την εποχή αυτή, ακολουθώντας τις νόμιμες διαδικασίες εκδίδει τον Πατριαρχικό Τόμο ανακηρύσσοντας την αυτοκεφαλία της Σερβικής Εκκλησίας.⁶⁹

Μελετώντας τον σχετικό Πατριαρχικό Τόμο περί «παραχωρήσεως αυτοκεφάλου καθεστώτος» στην Σερβική Εκκλησία, έχουμε να επισημάνουμε, καταρχάς, ότι η Σερβία πληρούσε όλες τις αναγκαίες ποιμαντικές και εκκλησιαστικές προϋποθέσεις ώστε να αιτηθεί νομίμως την αυτοκεφαλία. Ειδικότερα στον εν λόγω Τόμο γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα ύπαρξης των τοπικών εκκλησιών μέσα σε πνεύμα ενότητας και αρμονίας, αναγκαιότητα που επιβάλλουν οι νέες ιστορικές συνθήκες που δημιουργήθηκαν καθώς και οι εξελίξεις που δρομολογήθηκαν στο έθνος.⁷⁰

Πράγματι, η Σερβία με την απόκτηση της ανεξαρτησίας της και την πρόσκτηση νέων επαρχιών εδικαιούτο να αποκτήσει και εκκλησιαστική ανεξαρτησία. Υπάρχει κυρίαρχο κράτος σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και ως εκ τούτου προκύπτουν νέες εκκλησιαστικές και ποιμαντικές ανάγκες που υπαγορεύουν την ανεξαρτησία της Σερβικής Εκκλησίας. Είναι απαραίτητο, στο σημείο αυτό, να διευκρινίσουμε ότι η

65 «.....μή έκπίπτωσι δέ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς σερβίας ἀρχιερεῖς, δίχα τῆς κανονικῆς θελήσεως τοῦ κατὰ καιροῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ δίχα τῆς συναιρέσεως τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου, καὶ τοῦ σερβικοῦ γένους», «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί εσωτερικῆς διοικητικῆς αυτονομίας τῆς Σερβικῆς Εκκλησίας με διατήρηση δικαιώματος εποπτείας ἀπὸ το Οἰκουμενικό Πατριαρχείο», Λόης 2017, 691

66 Τσιρέλης 2013, 4.

67 Λόης 2017, 494.

68 Αγγελόπουλος 1984, 56.

69 «.....Ἐπ' αὐτοῖς οὖν τοῖς ὅροις ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι συνοδικῶς ἀποφηναμένη, τὴν ἐν Σερβία ἀγίαν Ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον καὶ αὐτοδιοικητον ἀνακηρύσσει καὶ ταύτην ἐγκαρδίως ἐπευλογοῦσα.....», Λόης 2017, 695.

70 «.....ἡ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς Ἐκκλησία διὰ τὸν τῆς πνευματικῆς ἐνότητος λόγον, οὐδαμῶς μέντοι ἐκώλυσε τοῦτο κατὰ τε τοὺς πρώτους καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους τὴν σύστασιν μερικῶν κατὰ τόπους καὶ χώρας Ἐκκλησιῶν ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτων καὶ ἐσωτερικῶς αὐτοδιοικουμένων ὑπὸ ἰδίους ποιμένας καὶ διδασκάλους καὶ διακόνους τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τοὺς ἐπισκόπους ἢ ἀρχιεπισκόπους καὶ πατριάρχας, κατὰ λόγον οὐ μόνον τῆς ἱστορικῆς ἐν τῷ χριστιανισμῷ σημασίας τῶν πόλεων καὶ χωρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν περιστάσεων τῶν ἐν αὐταῖς λαῶν καὶ ἐθνῶν». «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί παραχωρήσεως αυτοκεφάλου καθεστώτος στην Σερβική Εκκλησία», Λόης 2017, 695.

Σερβική Εκκλησία στο αίτημά της χρησιμοποιεί όρους πολιτικούς προκειμένου να ισχυροποιήσει τη θέση της. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο γνωρίζοντας την αυτάρκεια της Σερβικής Εκκλησίας, κάτι που είχε άλλωστε αποδείξει η Εκκλησία αυτή και στο παρελθόν, βλέπει το αίτημα της αυτοκεφαλίας θετικά.

Έτσι, ανακηρύσσεται η Σερβική Εκκλησία, ως πνευματική αδελφή του Οικουμενικού Θρόνου, όπως τονίζεται σε επιμέρους σημείο του σχετικού Τόμου και αναγνωρίζεται ως «η αγία αυτοκέφαλος Εκκλησία της Σερβικής ηγεμονίας». ⁷¹ Οφείλει δε, σύμφωνα με άλλο σημείο του ιδίου Τόμου (άρθρο 3), ο αρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου και Μητροπολίτης Σερβίας να τηρεί τις παραδόσεις της Εκκλησίας και να διατηρεί πνευματικούς δεσμούς με την Μητέρα Εκκλησία, ως ορίζει η πνευματική Παράδοση της Ορθοδοξίας, μνημονεύοντας στα ιερά Δίπτυχα τα ονόματα «των αγιοτάτων Πατριαρχών» και λαμβάνοντας το άγιο μύρο από την Κωνσταντινούπολη. ⁷² Βέβαια, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το άρθρο αυτό, χρησίμευε ως όρος εξάρτησης που περισσότερο είχε τυπικό νόημα και δήλωνε τον ιστορικό δεσμό των δύο Εκκλησιών. ⁷³ Επισημαίνεται ακόμη στον ίδιο Τόμο ότι ο αρχιεπίσκοπος ως Πρόεδρος της Συνόδου της Σερβικής Εκκλησίας οφείλει να προβεί στις ενδεδειγμένες εκκλησιαστικές και ποιμαντικές ενέργειες έναντι του ποιμνίου του αλλά και έναντι των αδελφών Εκκλησιών. ⁷⁴

Είναι δεδομένο ότι στην περίπτωση της Σερβικής Εκκλησίας έχουμε την βούληση του ποιμνίου όπως και των Επισκόπων για αυτοκεφαλία της Εκκλησίας, επιλογή που καταδεικνύει ότι η Εκκλησία και οι ιεράρχες της δεν άγονται ούτε χειραγωγούνται από πρόσωπα και θεσμούς εκτός χώρου Εκκλησίας και, άρα, ότι η διαδικασία χορήγησης του αυτοκεφάλου εν προκειμένω έγινε δια της νομίμου κανονικής οδού. Κρίνεται σημαντικό, εδώ, να παραθέσουμε τη θέση του μητροπολίτη Τυρολόης και Σερεντίου σχετικά με το ανωτέρω, ο οποίος σημειώνει ότι το «αυτοκέφαλον», ως υπόθεση αποκλειστικά εκκλησιαστική, χορηγείται από την αρμόδια εκκλησιαστική αρχή και ως εκ τούτου «η έξωθεν παρέμβαση και ανάμειξη πολιτικών δυνάμεων και προσώπων είναι ανεπίτρεπτος και αντικανονική». ⁷⁵ Όσον αφορά στον ρόλο της πολιτείας στα εκκλησιαστικά θέματα και ειδικότερα στα θέματα του αυτοκεφάλου, να σημειώσουμε

71 «...Η αγία αυτοκέφαλος Εκκλησία της Σερβικής ηγεμονίας, και δη και πάσας τὰς προνομίας και πάντα τὰ κυριαρχικά δικαιώματα τὰ τῆ αυτοκεφάλῳ ἐκκλησιαστικῆ ἀρχῆ παρομαρτοῦντα παρέχόμεν αὐτῇ...», «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί παραχωρήσεως αυτοκεφάλου καθεστώτος στην Σερβική Εκκλησία», Λόγος 2017, 695.

72 «...Ἴνα δὲ καὶ ἡ ἀμοιβαία πνευματικὴ ἐνότης πρὸς τε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς αυτοκεφάλους ὀρθοδόξους τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ζῶσά τε καὶ ἀκμαία καὶ ἐν πᾶσιν ἀπαραμείωτος διατηρῆται, ὀφείλει καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ Μητροπολίτης Σερβίας, κατὰ τὸν ἀνέκαθεν παρὰ ταῖς αὐτοδιοικουμέναις Ἐκκλησίαις κρατήσαντα πατροπαράδοτον καὶ κανονικὸν τῆς ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς σχέσεως καὶ συναφείας θεσμόν, μνημονεύειν τε ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, λαμβάνειν καὶ τὸ ἅγιον μῦρον παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μητρὸς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» «Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος περί παραχωρήσεως αυτοκεφάλου καθεστώτος στην Σερβική Εκκλησία», Λόγος 2017, 695

73 Ταρνανίδης 1982,105.

74 «.....ὥστε τοῦ λοιποῦ τὸν μὲν ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτην Σερβίας ἱεουργοῦντα μνημονεύειν πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τὴν δὲ περὶ αὐτὸν χορείαν τῶν σεβασμίων ἀρχιερέων τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα ἀνακρίνεσθαι καὶ διαλύεσθαι καὶ καθορίζεσθαι ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας συνόδου ἀκολούθως τῆ εὐαγγελικῆ καὶ τῆ λοιπῆ τῆ κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν καὶ τὰς σεβασμίας διατάξεις τῆς ἀγίας ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας διδασκαλία.....», Λόγος 2017, 695

75 Ροδόπουλος 2008, 303.

ότι υπήρξαν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο παράγων κράτος, με ισχυρή ή όχι πάντα εξουσία, επέδρασε σε προκεχωρημένον βαθμό στις κινήσεις εθνών για αυτοκεφαλία της Εκκλησίας. Οι κρατικές εξουσίες επεδίωξαν ή και στήριξαν την απόκτηση της αυτοκεφαλίας των Εκκλησιών τους, διότι θεωρούσαν έτσι την Εκκλησία περισσότερο προσκολλημένη στο κράτος και, άρα, πιο ακίνδυνη προς αυτό, την υπολόγιζαν ως αρωγό σε κρίσιμες αποφάσεις του, ενώ προσδοκούσαν επίσης οφέλη και σε πολιτικό επίπεδο.⁷⁶

Οφείλουμε, πάντως, να σημειώσουμε ότι, παρά την κανονικότητα της χορήγησης του αυτοκεφάλου, τόσο στην περίπτωση της Εκκλησίας της Σερβίας όσο και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, η κατάσταση της εκκλησιαστικής ανεξαρτητοποίησης των Εκκλησιών από την Μητέρα-Εκκλησία σηματοδοτούσε την απαρχή της συρρίκνωσης του Πατριαρχείου. Είναι γεγονός ότι, ο ορθόδοξος οικουμενισμός που εκπροσωπούσε ως ιδεολογία το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως καθ' όλη τη διάρκεια του βίου της Βυζαντινής και αργότερα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχε υποστεί ένα καίριο πλήγμα. Οι αποσχιστικές κινήσεις καθώς και η έκδοση Συνοδικών Τόμων που επικύρωναν την ανεξαρτησία της Σερβικής (1879) και αργότερα και άλλων Εκκλησιών όπως της Ρουμανικής (1885) ολοκλήρωσαν τη διαδικασία διάσπασης του ορθόδοξου κόσμου των Βαλκανίων, που για περισσότερα από χίλια έτη είχε συμβιώσει ενωμένος μέσα σε αυτοκρατορικά περιβάλλοντα.⁷⁷ Όμως, ο Οικουμενικός θρόνος, μέσα από τις διαδικασίες της αναγνώρισης του αυτονόμου και αυτοκεφάλου απέδειξε ότι είχε την βούληση αλλά και την ικανότητα να σφυρηλατεί σχέσεις αδελφούσης και ενότητας, αλληλοπεριχώρησης και ενότητας μεταξύ των Τοπικών Εκκλησιών και όχι να στοχεύει σε σχέσεις διερρηγμένες ή αποδυναμωμένες.

Ο δρόμος για την αυτοκεφαλία δεν είναι εύκολος. Μοιάζει, όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί η Ζ. Καραμήτρου, με έναν τοκετό που δεν μπορεί να είναι ανώδυνος, διότι «το καινούριο γεννιέται πάντα με δυσκολία».⁷⁸

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ζήτημα του «Αυτοκέφαλου» της Τοπικής Εκκλησίας, ως τρόπος διοικητικής διαίρεσης στην Ανατολή, προέκυψε κυρίως από τις ιστορικοπολιτικές συνθήκες που διεμορφώθηκαν από τον 19^ο αιώνα και εξής με την σύσταση των εθνικών κρατών.

Βάσει αυτής της αρχής χορηγείται στην Εκκλησία μιας συγκεκριμένης περιοχής το κανονικό δικαίωμα να ρυθμίζει, άνευ εξωτερικών παρεμβάσεων, την εσωτερική λειτουργία της. Στους διοικητικούς θεσμούς της Εκκλησίας, εκτός από τον θεσμό του «Αυτοκέφαλου», υπάγεται και ο θεσμός του «Αυτονόμου», ο οποίος αναφέρεται στο καθεστώς, κατά κανονικόν τρόπον, της σχετικής ή μερικής ανεξαρτησίας ενός εκκλησιαστικού τμήματος από την δικαιοδοσία της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας στην οποία αναφέρεται. Τόσο το «Αυτοκέφαλον» όσο και το «Αυτόνομον» εφαρμόζονται στο πλαίσιο της αλληλοπεριχώρησης της τοπικότητας και της οικουμενικότητας χωρίς να διαταράσσεται η ενότητα της καθόλου Εκκλησίας.

76 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

77 Σταματόπουλος, <http://www.ehw.gr>.

78 Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

Η χορήγηση του Αυτονόμου και Αυτοκέφαλου της Σερβικής Εκκλησίας έγινε δια της νομίμου κανονικής οδού. Η Μητέρα-Εκκλησία εναρμονισμένη με την Παράδοση της Εκκλησίας ανταποκρίνεται θετικά στο αρχικό αίτημα της Σερβικής Εκκλησίας για αυτονομία αλλά και στο εν συνεχεία αίτημα αυτής για αυτοκεφαλία και την ανακηρύσει αυτοκέφαλη με την υπογραφή του σχετικού Συνοδικού Τόμου από τον Πατριάρχη Κωνσταντίνο, το έτος 1831. Οι ώριμες ιστορικο-πολιτικές συνθήκες, η βούληση του λαού και της ιεραρχίας και η ύπαρξη ισχυρών προσωπικοτήτων στις ηγετικές θέσεις ήταν οι καθοριστικοί παράγοντες που οδήγησαν στην κτήση της αυτοκεφαλίας της Σερβικής Εκκλησίας. Ο δρόμος της κτήσης υπήρξε ομαλός και όχι ταραχώδης ούτε οδυνηρός. Δεν οδήγησε σε προστριβές, αντιπαραθέσεις ή διαιρέσεις.⁷⁹ Και στην τρέχουσα συνάφεια, μπορούμε μετά βεβαιότητας να υποστηρίξουμε ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο και στην περίπτωση αυτή, όπως άλλωστε και σε όλη την μακραίωνη ιστορική πορεία του, συνέβαλε καθοριστικά στην χορήγηση του θεσμού της αυτοκεφαλίας, διατηρώντας παράλληλα σχέσεις αδελφότητας και ενότητας με τις Τοπικές Εκκλησίες.

Τέλος, θεωρούμε σημαντικό να τονίσουμε ότι οι διεκδικήσεις αυτές των Εκκλησιών περί αυτονομίας και αυτοκεφαλίας, δεν συνδέονται με την στάση του Πατριαρχείου. Δεν έπραξε και δεν παρέλειψε κάτι το Οικουμενικό Πατριαρχείο που να προκάλεσε το αίτημα της αυτοκεφαλίας. Θα συμφωνήσουμε απολύτως με την Ζ. Καραμήτρου ότι «το ρεύμα της εποχής ήταν τόσο ισχυρό, η αναγέννηση τόσο αναπάντεχη αλλά και βίαιη», ώστε θα ήταν αδύνατο να αντιστραφεί η όλη κατάσταση.⁸⁰

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελόπουλος Αθ. (1984): *Ο κόσμος της Ορθοδοξίας*. Η Σερβική Ορθόδοξος Εκκλησία στο παρελθόν και στο παρόν, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη
- Βαβούσκος Α. (2016): *Νομοκανονικός Κώδικας*, Εκδ. Μέθεξις, Θεσσαλονίκη
- Βαβούσκος Α. (2007): *Νομοκανονική θεώρηση του καθεστώτος κανονικής δικαιοδοσίας της αρχιεπισκοπής Αχρίδος*, Μακεδονικά (36), 97-109
- Βαβούσκος Α., Λιάντας Γ. (2014): *Οι θεσμοί του αυτοκέφαλου και του αυτονόμου καθεστώτος στην Ορθόδοξη Εκκλησία. (Μελέτες-Πηγές)*, Εκδόσεις Μέθεξις, Θεσσαλονίκη
- Βλάχος Ι. (2002): μητρ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου, *Οικουμενικό Πατριαρχείο και Εκκλησία της Ελλάδος*, Εκδόσεις Ιερά μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου, Ναύπακτος
- Ζηζιούλας Ι. (2009): «Ο Συνοδικός θεσμός, Ιστορικά, Εκκλησιολογικά και κανονικά προβλήματα», *Θεολογία*, τ.80, τεύχ.2 (Απρίλιος- Ιούνιος 2009), 9-41
- Κατερέλλος Κ. (2016): «Το Αυτοκέφαλο και το Αυτόνομο στην πορεία προς την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο», *Θεολογία*, τ.87, τεύχ.1 (Ιανουάριος-Μάρτιος 2016), 107-123
- Καλογήρου Ι. (1959): «Η ενότης εν τη οικουμενικότητι της Εκκλησίας κατά τας θεμελιώδεις εκκλησιαστικές αρχάς», *Γρηγόριος ο Παλαμάς* (42) (1959), 480-489, Θεσσαλονίκη
- Λόης Γ. Ν. (2018): «Πολιτικές και εκκλησιαστικές σχέσεις της Σερβίας με το Βυζάντιο την περίοδο Πρωτόστεπτου (1196-1228) και του Ράντοσλαβ (1228-1233)», *Church Studies*, Nis, 15-2018, 115-121 УДК 327(495.02:497.11)"1196/1228", (115-121)

⁷⁹ Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

⁸⁰ Καραμήτρου, www.dikonomia.gr.

- Λόης Γ. Ν. (2016): «Από την κατάργηση του Πατριαρχείου Πεκίου (1766) έως την ανασύσταση αυτού (1920)», *Ανάπτυξη για τους φοιτητές (μεταπτυχιακό πρόγραμμα ΟΡΘ)*, Ε.Α.Π., Πάτρα
- Λόης Γ. Ν. (2017): *Ιστορία της Σερβίας. Πολιτική και Εκκλησιαστική*, Εκδόσεις Έννοια, Αθήνα
- Λόης Γ. Ν. (2011): «Η Ιστορία της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αυστροουγγαρία. Η περίπτωση της μητροπόλεως Καρλοβακίων», Β΄ Τόμος, Ε.Α.Π, Πάτρα
- Λόης Γ. Ν. (2008): *Οι προκαθήμενοι της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, από τον Άγιο Σάββα. Νεμάνια (1219) μέχρι σήμερα*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Λόης Γ. Ν. (2006): «Ο Πατριάρχης των Σέρβων Γερμανός. Βίος-Δράση (1958—1990)», Α.Π.Θ, Θεσσαλονίκη
- Νικολακάκης Δ. (2015): «Προς την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Ορθόδοξης Εκκλησίας», *Θεολογία*, τ.86, τεύχος 4, (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2015), 199-212
- Nistor D. I. (2016): *Το Αυτοκέφαλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρουμανίας κατά το 19^ο-20^ο αιώνα*, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη
- Parathomas . (2000): *Essai de bibliographie (ad hoc) pour l'etude des questions de l' Autocephalie, de l' Autonomie et de la Diaspora*, Κατερίνη
- Ροδόπουλος Π. (2008): μητρ. Τυρολόης και Σερεντίου *Μελέται Β΄. Νομοκανονικά Ιστορικοκανονικά και Άλλα*, ΠΙΠΜ, Θεσσαλονίκη
- Σταυρίδης Β. (1986): *Ο Συνοδικός Θεσμός εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Ταρνανίδης Ι. (2006): *Θεωρία και πράξη στην ιστορική εξέλιξη του Αυτοκεφάλου των Σλαβικών Εκκλησιών*, Εκδόσεις: Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Ταρνανίδης Ι. (1982): *Ιστορία της Σερβικής Εκκλησίας*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Τσιρέλης Ν. (2013): *Το Αυτοκέφαλο και ο τρόπος ανακήρυξής του*, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη
- Φειδάς Β. (2014): *Εκκλησιαστική Ιστορία Γ. Από την άλωση μέχρι σήμερα (1453-1204)*, Εκδόσεις: Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα
- Φειδάς Β. (1979): *Το «Αυτοκέφαλον» και το «Αυτόνομον» εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία*, (Εν Ιεροσολύμοις, 1979)
- Φειδάς Ι. (2004): *Η Γένεση του Θεσμού των Συνόδων στην Αρχαία Εκκλησία, Οι προϋποθέσεις για την δημιουργία του Συνοδικού Θεσμού*, Ε.Π.Α., Αθήνα

Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

- Ευαγγέλου Η.: «Τα Βαλκάνια κατά την περίοδο των εθνικών ανταγωνισμών: από τον 19^ο έως τον 20^ο αιώνα», στον διαδικτυακό τόπο: <http://blogs.auth.gr>, (Ημ. ανάκτησης: 20/10/2016)
- Λόης Γ. Ν.: «Από την ιστορία των Ορθόδοξων Σλαβικών Εκκλησιών. Το Εκκλησιαστικό καθεστώς της μητροπόλεως Μαυροβουνίου», στον διαδικτυακό τόπο: www.symbole.gr (Ημ. ανάκτησης: 20/10/2016)
- Λόης Γ. Ν.: «Η Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία την περίοδο των Οθωμανών», *Αντίβαρο*, στο διαδικτυακό τόπο: <https://www.antibaro.gr/article/3553>, (Ημ. Ανάκτησης: 02/10/2016)
- Καραμήτρου Ζ.: «Ομοιότητες και Διαφορές στον τρόπο ανακήρυξης του Αυτοκεφάλου των Εκκλησιών Ελλάδας, Σερβίας, Αλβανίας και Βουλγαρίας», στον διαδικτυακό τόπο: www.dikonomia.gr, (Ημ. ανάκτησης: 25/10/2016)
- Μεταλληνός Γ., «Ιστορικά στοιχεία για το αυτοκέφαλο», στο: users.uoa.gr
- Οικουμενικόν Π.: «Σύντομον ιστορικών σημείωμα περί του Οικουμενικού Πατριαρχείου», στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.ec-patr.gr>
- Παπαδάκη Α.: «Η Διδακτική προσέγγιση της ενότητας του Παρευξείνιου Ελληνισμού τον 19^ο και 20^ο αιώνα μέσα από τις πηγές» στο διαδικτυακό τόπο: users.sch.gr (Ημ. Ανάκτησης: 18/10/2016)

Παπαθωμάς Γ.: «Το δίδυμο κανονικό σύστημα του «Αυτοκεφάλου» και του «Αυτόνομου», βιβλιοπαρουσίαση στο: Α.Κ. Βαβούσκου-Λιάντα, *Οι θεσμοί του Αυτοκεφάλου και Αυτονόμου Καθεστώτος στην Ορθόδοξη Εκκλησία (Μελέτες-Πηγές)*, (Θεσσαλονίκη 2014), Θεολογικά Δρώμενα, στον διαδικτυακό χώρο blogs.auth.gr

Σταματόπουλος Δ.: «Ορθόδοξο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως 1839-1923», Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Κωνσταντινούπολη, 2008, στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.ehw.gr>

THE CANONICITY OF THE GRANTING OF THE AUTONOMOUS AND AUTOCEPHALOUS STATUS OF THE SERBIAN CHURCH: A HISTORICAL AND LEGAL-CANONICAL APPROACH.

Marina Dimitriadou, Ph.D Candidate

Hellenic Open University, Patras

Summary:

The issue of the "Autocephalous" Local Church, as a way of administrative division in the East, arose mainly from the historical and political conditions that were formed from the 19th century onwards with the establishment of the national states.

On the basis of this principle, the Church of a particular region is granted the canonical right to regulate, without external interference, its domestic operation. Among the administrative institutions of the Church, in addition to the institution of the 'Autocephalous', there is also the institution of the 'Autonomous', which refers to the status, in a canonical manner, of the relative or partial independence of an ecclesiastical department from the jurisdiction of the Autocephalous Church to which it belongs. Both "Autocephalon" and "Autonomon" are applied in the context of the coinherence of the regionality and ecumenicity without disturbing the unity of the Church.

The granting of the Autonomy and Autocephaly of the Serbian Church was done through the legal and regular channels. The Mother Church, in harmony with the Tradition of the Church, responded positively to the initial request of the Serbian Church for autonomy and to its subsequent request for autocephaly and declared it autocephalous with the signing of the relevant Synodal Tome by Patriarch Constantine in 1831. The mature historical-political conditions, the will of the people and the hierarchy, and the existence of strong personalities in leading positions were the decisive factors that led to the acquisition of the Serbian Church's autocephaly. The road to the acquisition was smooth and not turbulent or painful. It did not lead to friction, confrontations or divisions. And, at this point, we can confidently assert that the Ecumenical Patriarchate in this case, as in all its long historical course, contributed decisively to the granting of the institution of autocephaly, while maintaining relations of brotherhood and unity with the Local Churches.

Finally, we consider it important to stress that these claims of the Churches for autonomy and autocephaly are not connected to the Patriarchate's position. The Ecumenical Patriarchate has not committed or omitted anything that would have triggered the request for autocephaly. We will fully agree with G. Karamitrou that "the current of the times was so strong, the renaissance so unexpected and violent" that it would have been impossible to reverse the entire situation.

Keywords:

CANONICITY,
AUTONOMOUS,
AUTOCEPHALOUS,
SERBIAN CHURCH.